

Vastaus Joel Linnainmäen ja Eve Rämön sekä 15 muun valtuutetun aloitteeseen koronan aiheuttaman jonotilanteen purku matalan kynnyksen mielenterveyspalveluissa

VD/10597/00.02.00.03/2020

RV/TA/KK/RV/HA/TH/EJ

Joel Linnainmäki ja Eve Rämö sekä 15 muuta valtuutettua jättivät seuraavan valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen:

”Korona pandemia syventää monin tavoin terveys- ja hyvinvointiongelmien kasvua, sekä vaikeuttaa hoitoon pääsyä eri palveluissa. Erityisesti nuorten huoli näkyy tilastoissa. Nuorille tarkoitettuun Sekasin-chattiin oli jo lokakuun loppuun mennessä tullut 48 % enemmän yhteydenottoja kuin viime vuonna. Nuoret aikuiset ovat ottaneet Kriisipuhelimeen 34 % enemmän yhteyttä kuin viime vuonna. Yhteydenotoissa näkyy erityisesti ahdistuneisuuden kasvu.

Vantaalla korona on aiheuttanut merkittävää jonoa erityisesti matalan kynnyksen mielenterveyspalveluissa kuten nuortenkeskus Nupissa ja terveysasemien psykiatrisen sairaanhoitajan ajoissa. Tällä hetkellä psykiatriselle sairaanhoitajalle ei verkkopalvelussa ole saatavilla lainkaan aikoja koko loppuvuodeksi. Kiireelliseen neuvontatapaamiseen Nupissa voi joutua odottamaan noin kuukauden verran. Palvelujen resurssit eivät vastaa kysyntää ja tämä näkyy ihmisten pahoinvointina ja kasvavina jonoina.

Yllä esitetyn johdosta me allekirjoitetut valtuutetut esitämme, että Vantaan kaupunki

1. Selvittää koronan vaikutukset mielenterveyspalveluiden saatavuuteen ja jonotilanteeseen
2. Ryhtyy toimenpiteisiin koronan aiheuttamien jonojen purkamiseksi matalan kynnyksen mielenterveyspalveluissa
3. Selvittää mahdollisuuksia pilotoida mielenterveyden ensiapukoulutuksen tarjoamista yhdeksäsluokkalaisille Helsingin esimerkin mukaisesti.”

Kaupunginvaltuusto 14.12.2020 § 21

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala sekä kasvatuksen ja oppimisen toimiala toteavat vastauksenaan seuraavaa:

Yleisesti voidaan todeta, että mielenterveyden häiriöihin liittyvä palveluntarve on kasvanut. Osaltaan koronapandemiaan aiheuttamat mielenterveysongelmat ovat vaikuttaneet Vantaallakin palveluihin hakeutumiseen, mutta on vaikeata sanoa, kuinka suuri osuus annetusta palvelusta on johtunut tästä. Esille on noussut yksinäisyyttä, eristäytyneisyyttä, pelkoa, ahdistuneisuutta ja surua omaisen kuolemasta tai sairastumisesta.

Vaikka terveyspalvelujen mielenterveyspalveluissa vuoden 2020 käyntimäärät kasvoivat edellisestä vuodesta 39 % (vuonna 2019: 6200 käyntiä; 2020: 8640 käyntiä), oli jonossa vuoden 2021 vaihteessa noin 400 potilasta. Pientä määräaikaista henkilöstölisäystä tähän palveluun on hankittu toimintaan osoitetulla ylimääräisellä määrärahalla, mikä oli osoitettu lisäämään ohjausta ulkopuoliseen

lyhytpsykoterapiaan ja nettiterapiaan. Terveyspalvelujen omien vakanssien määrä on kuitenkin pysynyt ennallaan ja nykyinen resurssi on riittämätön vastaamaan palvelutarpeeseen.

Koronapandemian vaikutukset nuoriin näkyvät nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen vastaanotoilla ahdistuneisuutena, masentuneisuutena ja yksinäisyytenä. Asiakasmäärät ovat kasvaneet esimerkiksi terveysasemien psykiatristen sairaanhoitajien vastaanotoilla (käyntimäärien kasvu 39 % vuodesta 2019 vuoteen 2020) ja Nuortenkeskus Nupissa (asiakasmäärän kasvu 38 % vuodesta 2019 vuoteen 2020, myös yhteydenottojen määrä on kasvanut). Samaan aikaan nuorten tilanteet ovat kriisiytyneet ja monimutkaistuneet. Nuorilla on tarve aiempaa pitkäkestoisemmalle ja kokonaisvaltaisemmalle tuelle.

Nuortenkeskus Nupin palveluun pääsyä odotti maaliskuussa yhteensä 140 nuorta. Jonojen muodostumiseen vaikuttaa mm. asiakkuudessa olevien nuorten aiempaa intensiivisemmän ja pitkäkestoisemman hoidon tarve, jonka vuoksi uusia asiakkuuksia ei ole voitu aloittaa lisääntyneen kysynnän mukaisesti. Palvelukokonaisuuden toimivuuteen ja Nuortenkeskus Nupin palvelujen saatavuuteen vaikuttavat myös ajankohtaiset haasteet saada nuoria ohjattua erikoissairaanhoidon palvelujen piiriin. Nuortenkeskus Nupin nykyinen resurssi ei mahdollista palvelun saatavuuden parantamista tarvittavassa määrin.

Tällä hetkellä Nuortenkeskus Nupissa pystytään tarjoamaan ensikäynti kuukauden sisällä yhteydenotosta, mutta varsinainen asiakkuus alkaa keskimäärin 2–4 kuukauden päästä yhteydenotosta. Nuorten lisääntynyt hoidon tarve näkyy myös lääkäriä tarvitsevien nuorten määrän kasvuna. Nuortenkeskus Nupissa odotusaika lääkärin vastaanotolle on keskimäärin kaksi kuukautta.

Nuortenkeskus Nupista ohjataan nuoria myös HUS:n ops-varhain lyhytterapiaan, myös koulupsykologit ohjaavat nuoria HUS ops-varhain lyhytterapiaan. Tarvittaessa lyhytterapiaa voidaan hankkia myös omana ostopalveluna. On huomioitava, että lyhytterapia soveltuu nuorille, joilla on tarkkarajaista ja lievää oireilua.

Vantaan perustason mielenterveyspalvelut integroitiin yhden esimiehen alaisuuteen päihde- ja mielenterveyspalveluiden palveluyksikön kokonaisuuteen vuoden 2019 alussa. Sen jälkeen toimintaa on vakioitu ja ohjausta lyhytstopalveluterapiaan ja nettiterapiaan on tehostettu. Työntekijöille on tarjottu mahdollisuutta tehdä ylitoita jonojen purkamiseksi ja muutama sairaanhoitaja on tähän tarttunut. Määräaikaaisia sairaanhoitajia on pyritty rekrytoimaan vuoden vaihteessa, mutta työvoimapula on alkanut näkyä myös tähän työhön hakeutumisessa.

Päihde- ja mielenterveyspalveluissa on vuoden 2020 aikana kehitetty ryhmätarjotin. Suunnitelma erilaisten ryhmien määrän lisäämiseen ja käynnistämiseen on olemassa pandemiasta huolimatta. Ryhmätoimintoja tullaan toteuttamaan myös etäpalveluna. Osa yksilötyönä toteutetusta hoidosta tullaan korvaamaan ryhmähoidolla. Ryhmiä tullaan markkinoimaan verkkopalveluissa.

Lisäksi vuoden 2021 aikana sosiaali- ja terveystoimen perustason henkilöstölle järjestetään mielenterveystyön koulutusta.

Nuorten mielenterveyspalvelujen osalta kunnan palvelut ovat pyrkineet vastaamaan kasvaneeseen palveluntarpeeseen muun muassa kehittämällä vastaanottokäytänteitä ja ryhmämuotoista tukea, hyödyntämällä HUS:n koordinoimaa ostopalvelulyhytterapiaa, sekä sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja, kuten neuropsykiatrista valmennusta. Lääkariin ohjaamista on yhdenmukaistettu ja lääkärin konsultaatioaikoja on lisätty. Kevään 2021 aikana on aktiivisesti kontaktoitu jonossa olevia nuoria tuen

tarpeen ja tilanteen arvioimiseksi. Tiivis yhteistyö muiden nuorta lähellä olevien tahojen (mm. opiskeluhoito, nuorisopalvelut ja järjestötoimijat) kanssa on keskeistä ja yhteistyörakenteita on vahvistettu.

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan johtoryhmä on nimennyt 26.1.2021 poikkihallinnollisen (ml. nuorisovaltuuston edustus) nuorten matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelujen parantamisen työryhmän, joka on nivottu osaksi Vantaa-Kerava sote-kehittämisen mielenterveys- ja päihdepalvelujen kärkeä (Lasten ja nuorten mielenterveyden rakentuminen arjessa -palvelupaketti). Työryhmä on aloittanut työnsä maaliskuussa 2021 ja sen toimikausi on vuoden 2022 loppuun.

Työryhmän tavoitteena on selkeyttää ja kehittää eri toimijoiden välistä yhteistyötä, työnjakoa ja konsultaatiokäytänteitä sekä suunnitella lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen järjestämistä tulevaisuudessa. Osana sote-kehittämistä on henkilöstöä myös koulutettu lyhytterapiamenetelmien käyttöön koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa sekä nuortenkeskus Nupissa. Työryhmän tuloksena on lisätty yhteistyötä eri toimijoiden kesken esimerkiksi nuorten kesätoiminnan osalta, selkeytetty konsultaatiojärjestelmä ja luotu rakenteita yhteiselle työlle.

Nuoret ovat keskeisessä roolissa heitä koskevien palvelujen kehittämisessä, ja työryhmän jäsenenä toimii kaksi nuorisovaltuuston edustajaa. Työryhmä toteuttaa kesän 2021 aikana nuorille kohdennetun kyselyn, jolla kartoitetaan heidän tarpeitaan ja toiveitaan mielenterveys- ja päihdepalveluille. Laajempi suunnitelma nuorten ja heidän vanhempiansa kutsumiseksi palvelujen suunnitteluun on valmisteilla. Tietoa hyödynnetään palvelujen kehittämisessä.

Edellä mainituista toimenpiteistä huolimatta on palveluun pääsy viivästynyt väestön kasvun, palvelutarpeen lisääntymisen ja nuorten vaikeutuneiden tilanteiden vuoksi. Merkittävässä roolissa ovat myös sujuvat siirtymät erikoissairaanhoidon nuorisopsykiatrialle, täysi-ikäisten nuorten osalta aikuispsykiatrialle sekä päihdepsykiatrialle. Niissä on vielä kehitettävää.

Pääkaupunkiseudun nuorisovaltuustot sekä sosiaali- ja terveyslautakunnat kokoontuivat yhteiseen tilaisuuteen nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluista 25.3.2021. Vantaan sosiaali- ja terveyslautakunta jatkoi asian käsittelyä kokouksessaan 19.4.2021. Lautakunta korosti, että nuorten huoli mielenterveys- ja päihdepalveluista ovat keskiössä valmisteltaessa Vantaan kaupungin talousarviota 2022 sekä pandemian jälkihoidon suunnittelussa. Perhe- ja sosiaalipalvelujen palvelualue on esittänyt vuoden 2022 talousarvioon resurssilisäystä mm. nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuuden helpottamiseksi.

Vantaan perusopetuksessa on jo vuosia opetettu mielenterveystaitojen vahvistamista osana oppitunteja. Opetusta on toteutettu kaikille vuosiluokille 1–9. Työ on aloitettava varhaisessa vaiheessa saadaksemme vaikuttavuutta. Mielenhyvinvoinnin vahvistaminen on osa opetussuunnitelmaa. Vantaan perusopetus on tehnyt erinomaista yhteistyötä jo vuosien ajan MIELI Suomen mielenterveys ry:n kanssa mielenterveystaitojen opettamiseksi kaikille oppilaille. Perusopetus on kouluttanut kaikkia vuosiluokkien 1–9 opettajia jo vuosien ajan yhteistyössä MIELI ry:n kanssa ja hankkinut kaikille opettajille heidän opetusmateriaaliaan. Koulutusta toteutetaan myös kuluvana lukuvuonna. Lukuvuodelle 2021–2022 on alustavasti suunniteltu yhteistyössä MIELI Ry:n kanssa opettajien täydennyskoulutuskokonaisuutta (webinaari), joka tukee opettajia toteuttamaan mielenterveyden taitojen opettamista osana tunne- ja vuorovaikutusohjelmia oppilaiden kanssa.

Mielenterveyden ensiapukoulutus (joka myös on MIELI ry:n tuottamaa) on tällä hetkellä kehitystyön alla, jonka takia sen käyttöönottoa olisi hyvä arvioida myöhemmin. Perusopetuksessa seurataan

kehittämistyötä ja arvioidaan sen edetessä käyttöönottoa uudelleen. Hyvää mieltä yhdessä ja Hyvän mielen koulu ovat MIELI ry:n opetusmateriaaleja, jotka on kehitetty juuri perusopetukseen, siksi olemme tukeneet niiden käyttöä.

Kaupunginhallitus 15.6.2021 § 23

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa Joel Linnainmäelle ja Eva Rämölle ja 15 muulle aloitteen allekirjoittaneelle sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan ja kasvatuksen ja oppimisen toimialan esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus, ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Päätettiin yksimielisesti palauttaa asia valmisteluun.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala sekä kasvatuksen ja oppimisen toimiala toteavat vastauksenaan seuraavaa:

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala sekä kasvatuksen ja oppimisen toimiala kuvaavat lisäselvityksessä matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen ajankohtaista jonotilannetta sekä toimenpiteitä, joita pandemian seurauksena muodostuneiden jonojen purkamiseksi on käynnistetty.

Lisäksi kasvatuksen toimiala selvittää mahdollisuudet pilotoida mielenterveyden ensiapukoulutuksen tarjoamista yhdeksäsluokkalaisille Helsingin esimerkin mukaisesti.

1. Koronan vaikutukset mielenterveyspalveluiden saatavuuteen ja jonotilanteeseen sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla sekä kasvatuksen ja oppimisen toimialalla

Kasvatuksen ja oppimisen toimialalla opiskeluhuollon psykologien yksilökäynnit ovat lisääntyneet jonkin verran sekä perusopetuksessa että toisella asteella korona-aikana. Määräajat keskustelun tarjoamisessa eivät toteudu ei-kiireellisissä tapauksissa. Kiireellisissä tapauksissa määräajat toteutuvat paremmin, kun työtä priorisoidaan. Psykologin tutkimuksiin odottaminen voi vähemmän kiireellisissä tapauksissa olla pitkäkin. Kuraattorien asiakastietojärjestelmä apotti ei mahdollista tällä hetkellä samanlaista tietopohjaa kuin psykologien asiakastietojärjestelmä. Sekä kuraattorien että psykologien palvelujen tarve todennäköisesti lisääntyy, kun koronapandemian vaikutukset näkyvät pidemmällä aikavälillä.

Sosiaali- ja terveystoimialan terveys- ja päihdepalveluista 938 potilasta sai lähetteen HUS:n nettiterapiaan vuonna 2020 yhteensä. Vuonna 2021 lähetteen on saanut 351 potilasta 14.4.2021 mennessä. Uudempaa tilastoa ei ole saatavilla. HUSin varhaisvaiheen lyhytpsykoterapiaan tehtiin arvio vuonna 2020 313 vantaalaiselle potilaalle. Vuonna 2021 hyväksyttyjä arvioita/lähetteitä on tehty 785 elokuun loppuun mennessä. Suurin osa arvioista tehdään mielenterveyspalvelujen psykiatristen sairaanhoitajien toimesta.

Perhe- ja sosiaalipalveluissa Nuortenkeskus Nupin asiakasmäärä on kasvanut koronapandemian aikana 14 % (maaliskuusta 2020 elokuuhun 2021). Tuen tarve on kasvanut huomattavasti tätä enemmän. Kevään 2021 aikana on Nuppiin jonottavien nuorten määrä kasvanut 45 % (helmikuusta-elokuuhun 2021). Samaan aikaan kliininen havainto on, että palveluun hakeutuvien nuorten tilanteet ovat aiempaa monimutkaisempia ja nuoret huonovointisempia. Itsetuhoisten nuorten määrä on kasvussa. Edellä mainitut seikat edellyttävät palveluilta aiempaa intensiivisempää ja pitkäkestoisempaa tukea, mikä vaikuttaa siihen, kuinka paljon uusia asiakkaita voidaan ottaa palveluun.

2. Toimenpiteet koronan aiheuttamien jonojen purkamiseksi matalan kynnyksen mielenterveyspalveluissa

2.1 Uudet vakanssit, määräaikaisten vakinaistaminen, rekrytointi ja osaamisen vahvistaminen pitovoimatekijänä

Kasvatuksen ja oppimisen toimiala on saanut osana koronapandemian toipumissuunnitelmaa kuusi psykologin vakanssia ja viisi kuraattorin vakanssia lisää esiopetukseen, perusopetukseen ja toiselle asteelle. Lisäksi Vantaa sai OKM:stä valtion erityisavustusta, jolla palkataan seitsemän uutta kuraattoria uusiin vakansseihin. Valtionavustus perustuu lakimuutokseen, jossa esitetään sitovia mitoituksia psykologien ja kuraattorien oppilasmäärille. Opiskeluhuollon resurssi lisääntyy siis merkittävästi, yhteensä 18 työntekijällä, mikä on kokonaisuudessaan suuri satsaus lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin.

Sosiaali- ja terveystoimialalla mielenterveyspalvelujen henkilöstöresurssia on lisätty vuonna 2020 muuttamalla yksi ehkäisevän päihdetyön yksikön vakanssi sairaanhoitajan vakanssiksi ja kohdennettu se suoraan asiakastyöhön. Kaksi määräaikaista sairaanhoitajan tointa saatiin vakinaistettua 1.8.2021 alkaen, mikä helpottaa rekrytointia. Vuoden 2022 kehyksessä on viiden sairaanhoitajan vakanssin lisäys, joista kolme on suunnattu terveysasemille ja kaksi opiskeluterveydenhuoltoon. Nämä vakanssit kohdennetaan suoraan asiakastyöhön. Lisäksi Vantaan kaupunki on osana koronapandemian toipumissuunnitelmaa myöntänyt kolme sairaanhoitajan vakanssia täytettäväksi vielä tämän vuoden puolella.

Vantaan kaupunki on osana koronapandemian toipumissuunnitelmaa päättänyt panostaa nuorten mielenterveyspalveluihin kohdistuneen palveluvelan purkamiseen. Näin ollen nuortenkeskus Nuppiin saadaan lisävakansseina yksi psykologin toimi, kolme sairaanhoitajan toimea sekä yksi erikoislääkärin virka, joka sijoittuu hallinnollisesti psykososiaalisten palvelujen lääkäriyksikköön. Näiden vakanssien avulla pystytään takaamaan palveluun pääsy nykyistä nopeammin ja sujuvoittamaan erityisesti siirtymiä esimerkiksi opiskeluhuollon tai perheneuvolan palveluista Nuppiin. Lisäresurssia on esitetty myös henkilöstösuunnitelmaan vuodelle 2022. Laadukkaat ja oikea-aikaiset matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelut nuorille edellyttäisivät nuortenkeskus Nupin toiminnan laajentamista runsaasti nykyisestä.

Kaupunginvaltuusto on 13.12.2021 kokouksessaan päättänyt, että nuortenkeskus Nupin toimintaa laajennetaan ja perustetaan toinen Nupin toimipiste Länsi-Vantaalle. Syksyllä 2021 saadut vakanssit on täytetty ja vuodelle 2022 saatujen uusien vakanssien rekrytoinnit toteutetaan mahdollisimman pikaisesti kevään 2022 aikana ja uusi toimipiste perustetaan heti kun tilaratkaisut selviävät.

Nuortenkeskus Nupin käyttösuunnitelma vuodelle 2022 on 1,7 milj.€, lisäystä vuoden 2021 käyttösuunnitelmaan on 0,75 milj.€.

- Nuortenkeskus Nuppiin odotusaika palveluihin pääsyyn (keskiarvo vrk), poikkileikkaus raportointikauden viimeinen kk: enintään 10 vrk (TP 2020: 43 vrk)
- Nuortenkeskus Nupin kumuloituva asiakasmäärä KS2022: 1492 as. (KS 2021: 1200 as, TP 2020: 1381 as.)
- KS 2022: Nuortenkeskus Nupin toiminnan laajentamiseen 14 sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöä toimialan johtoryhmän päättämällä henkilöstösuunnittelulla.
- Vuoden 2021 lopussa perustettiin 3 sairaanhoitajan, 1 psykologin ja 1 erikoislääkärin vakanssit palveluvelan purkuun, jotka kohdennettiin nuorten psykososiaalisiin palveluihin.

Nuortenkeskus Nupin palveluun pääsyä nopeutetaan lisäresurssin turvin sekä kehittämällä asiakasprosesseja. Neuvontaa ja ohjausta on lisätty ja avattu tammikuussa 2021 chat-palvelu, jonka myötä yhteydenottomahdollisuudet ovat laajentuneet. Nuorelle tarjotaan heti ensiyhteydenoton yhteydessä vastaanottoaika, eikä nuorta aseteta enää jonoon. Nuortenkeskus Nupissa kehitetään myös ryhmämuotoista tukea, nuorten vanhemmille tarjottavaa tukea sekä parannetaan yhteistyö- ja konsultaatorakenteita muiden nuoria lähellä toimivien tahojen kanssa.

2.2 Ryhmäpalvelujen tarjonta ja kolmannen sektorin kanssa tehtävä yhteistyö

Mielenterveys- päihdepalveluissa hoitoryhmiä on voitu pitää hyvin rajoitetusti koronapandemian aikana. Syyskaudelle 2021 mielenterveyspalveluihin on suunniteltu noin 8 hoitoryhmää. Ryhmähoito on vaikuttavaa ja lääkäri voi ohjata asiakkaan suoraan ryhmään. Ryhmissä voi olla vierailijoita kolmannen sektorin palveluista tai työparina kokemusasiantuntija, mikä mataloittaa asiakkaan kynnystä siirtyä hoidon jälkeen järjestöjen ja yhdistysten tarjoamiin palveluihin ja toimintaan.

Vuoden 2020 ja vuoden 2021 alkupuolen aikana on kehitetty toipumisorientaatiomallin mukainen ryhmätarjotin. Ryhmätarjottimella on erilaisia hoitoryhmiä päihde- ja mielenterveyspotilaille siten, että jokainen toipumisen vaihe on huomioitu. Osa ryhmistä on suunnattu pelkästään mielenterveyspotilaille, osa on ns. sekaryhmiä. Suunnitelma erilaisten ryhmien määrän lisäämisestä ja käynnistämisestä on olemassa pandemiatilanne huomioiden. Ryhmätoimintoja on kokeiltu ja tullaan toteuttamaan jatkossakin myös etäpalveluna. Osa yksilötyönä toteutetusta hoidosta korvataan ryhmähoidolla, mikä tehostaa työntekijöiden ajan käyttöä ja tuo mukaan vertaistuellisen elementin. Ryhmäohjaajina käytetään ammattilaisten rinnalla koulutettuja kokemusasiantuntijoita. Ryhmiä tullaan markkinoimaan verkkopalveluissa ja kohdennetulla viestinnällä SOTE-palveluiden sisällä. Päihde- ja mielenterveyspalveluiden henkilöstölle on hankittu ryhmähoidon koulutusta.

Nuorten psykososiaalisissa palveluissa on kesän aikana kohdennettu joustavasti kouluilla toimivien sosiaaliohjaajien ja sairaanhoitajien työpanosta nuortenkeskus Nupin palveluneuvontaan. Palvelua odottavia nuoria on kontaktoitu aktiivisesti ja kartoitettu heidän vointiaan odotusaikana. Nuortenkeskus Nupissa on lisätty yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden, esimerkiksi Tikkurilan seurakunnan ja SPR:n nuorten turvatalon, kanssa.

Nuortenkeskus Nupissa on lisätty ryhmämuotoista toimintaa seuraavasti:

- Cool Kids-ryhmä toteutui keväällä ja syksyllä käynnistyy uusi ryhmä. Syksyn ryhmään ohjautuu myös nuoria, joilla ei ole vielä käynnistynyt asiakkuus Nupissa, mutta puhelinneuvonnan tai neuvontatapaamisen perusteella on arvioitu Cool Kids- ryhmään soveltuvuus.
- Nupissa käynnistyy syyskuussa nuorten itsemyötätunto-ryhmä, johon ohjataan myös jonossa olevia nuoria.

- Keväällä Kelan kuntoutuspsykoterapiaan ja ops-terapiaan ohjatuille nuorille järjestettiin ryhmä, missä psykoterapeutti auttoi nuoria terapeutin etsimisessä. Ryhmän tavoitteena oli keskittää terapeutin etsimisen yhdelle työntekijälle ja näin vapauttaa muiden työntekijöiden resurssia. Ryhmään ohjautui viisi nuorta.

2.3 Henkilökunnan mielenterveystyön osaamisen vahvistaminen

Mielenterveys- ja päihdepalveluista saadun selvityksen mukaan lieviä mielenterveyteen liittyviä ongelmia voidaan kohdata muiden sosiaali- ja terveystieteiden ohella esimerkiksi silloin, kun ahdistus liittyy somaattiseen sairauteen tai sosiaalisiin ongelmiin, kuten huoleen toimeentulosta.

Mielenterveyteen liittyviä koulutuksia järjestetään terveysasemien työntekijöille. Vuoden 2021 aikana sosiaali- ja terveystoimen perustason henkilöstölle järjestetään lisäksi kahden päivän päihdetyön koulutus. Koulutuspaikkoja on yhteensä 60.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen noin 40 työntekijälle järjestetään menetelmäkoulutus (HOT-hyväksymis-, omistautumisterapia) syksyllä 2021. Suurin osa mielenterveystyötä tekevästä on koulutuksen jo saanut ja käyttää sitä osana työtään. Järjestettävät koulutukset kohdentuvat syksyllä päihdetyöntekijöihin. Tätä osaamista tuetaan työnohjauksella.

2.4 Muut toimenpiteet ja kehittämishankkeet / pilotit

Mielenterveyspalveluissa on tehty lääkäreille ohje lähetteen tekemisestä nettiterapiaan ja ohjeistettu aktiivisesti tekemään niitä kaikille potilaille, jotka tästä hoidosta voisivat hyötyä.

HUSille on tehty aloite pilotista, jossa Vantaalla sairaanhoitaja voisi tehdä lähetteen nettiterapiaan. Käytäntö sujuvoittaisi ja nopeuttaisi asiakkaan hoitopolkua, koska usein lääkärin vastaanottoaika joudutaan odottamaan. Ammattitaitoinen ja kokenut sairaanhoitaja voisi tehdä lähetteen ensimmäisillä käynneillä ja ylimääräisiä käyntejä säästyisi potilaan kannattelusta ennen hoitoon pääsyä. Kaikille potilaille annetaan yhteystiedot Mielenterveystalon omahoito-ohjelmiin. Terveyskeskuslääkäreitä on opastettu tekemään lähete päihdepoliklinikalle silloin, kun potilaalla on samanaikainen lievä tai keskivaikea depressio ja päihdeongelma. Myös päihdepoliklinikoilla järjestetään depressiokoulu -ryhmiä tai potilaat voivat osallistua terveysasemien vastaaviin ryhmiin.

Vantaan terveysasemilla ei ole psykiatria. Lääkärit konsultoivat tarvittaessa psykiatrasta erikoissairaanhoitoa. Suurimmille terveysasemille on ehdotettu mallia, jossa nimetty tai nimetyt lääkärit keskittyvät enemmän mielenterveyspotilaiden hoitoon. Mallia pilotoidaan syksyllä 2021 Tikkurilan terveysasemalla tavoitteena nopeuttaa asiakkaiden sujuvaa pääsyä hoitoon.

Vantaa on useamman kerran anonut HUS:ista psykiatrian integraatiovakanssia peruspalveluihin siinä onnistumatta. Perustasolla toimiva oma tai erikoissairaanhoidon psykiatrian erikoislääkäri toisi terveyskeskuslääkäreiden mielenterveyshoidon osaamiseen lisää vahvuutta.

Psykososiaalisissa palveluissa konsultaatorakenteita on vahvistettu eri yhteistyötahojen, kuten opiskeluhoitoon ja erikoissairaanhoidon kanssa. Palveluvalikkoa on käytetty aiempaa monipuolisemmin:

- HUS:n koordinoimaan Ops-lyhytterapiaan ohjauksia tehdään edelleen paljon
- Ostopalveluna Aatoksen lyhytterapiajaksoja on ostettu budjetin rajoissa
- Lisätty sosiaalihuoltolain mukaisia ostopalveluita (perheterapeuttisen työ, neopsy- valmennus, ammatillinen tukihenkilö)

Nuorille kesällä 2021 toteutetun kyselyn pohjalta ja osana Vantaa-Kerava hyvinvointialueen kehittämistä tehdään suunnitelma nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen palvelupolkujen selkeyttämiseksi, neuvonnan ja ohjauksen laajentamiseksi ja viestinnän tehostamiseksi.

Syksyn 2021 aikana on käynnistetty nuorisoikäisten vanhemmille suunnatun tuen kehittäminen, jonka tavoitteena on tarjota vanhemmuuden tukea ryhmämuotoisesti ja yksilötukena. Marraskuussa 2021 toteutetaan Vantaalla ja Keravalla kysely ja fokusryhmähaastattelut vanhemmille, joiden avulla kartoitetaan tarkemmin tuen tarpeita ja toiveita. Tuloksia hyödynnetään lyhyen aikavälin kehittämistyössä sekä laajemmin hyvinvointialueen kehittämisessä.

3. Mahdollisuudet pilotoida mielenterveyden ensiapukoulutuksen tarjoamista yhdeksäsluokkalaisille Helsingin esimerkin mukaisesti.

Kasvatuksen ja oppimisen toimialalta saadun selvityksen mukaan Vantaan perusopetuksessa on jo vuosia opetettu mielenterveystaitojen vahvistamista osana oppitunteja. Opetusta on toteutettu kaikille vuosiluokille 1–9. Työ on aloitettava varhaisessa vaiheessa saadaksemme vaikuttavuutta.

Mielenhyvinvoinnin vahvistaminen on osa opetussuunnitelmaa. Vantaan perusopetus on tehnyt erinomaista yhteistyötä jo vuosien ajan MIELI Suomen mielenterveys ry:n kanssa mielenterveystaitojen opettamiseksi kaikille oppilaille. Perusopetus on kouluttanut kaikkia vuosiluokkien 1–9 opettajia jo vuosien ajan yhteistyössä MIELI ry:n kanssa ja hankkinut kaikille opettajille heidän opetusmateriaaliaan. Koulutusta toteutetaan myös kuluvana lukuvuonna. Lukuvuodelle 2021–2022 on alustavasti suunniteltu yhteistyössä MIELI Ry:n kanssa opettajien täydennyskoulutuskokonaisuutta (webinaari), joka tukee opettajia toteuttamaan mielenterveyden taitojen opettamista osana tunne- ja vuorovaikutusohjelmia oppilaiden kanssa.

Mielenterveyden ensiapukoulutus (joka myös on MIELI ry:n tuottamaa) on tällä hetkellä kehitystyön alla, jonka takia sen käyttöönottoa olisi hyvä arvioida myöhemmin. Perusopetuksessa seurataan kehittämistyötä ja arvioidaan sen edetessä käyttöönottoa uudelleen. Hyvää mieltä yhdessä ja Hyvän mielen koulu ovat MIELI ry:n opetusmateriaaleja, jotka on kehitetty juuri perusopetukseen, siksi olemme tukeneet niiden käyttöä.

Kaupunginhallitus 28.2.2022 § 20

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa Joel Linnainmäelle ja Eva Rämölle ja 15 muulle aloitteen allekirjoittaneelle sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan ja kasvatuksen ja oppimisen toimialan esityksen mukainen uudelleen valmisteltu kaupunginhallituksen vastaus, ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Kaupunginvaltuusto 28.3.2022 § 14

Kaupunginhallituksen esitys:

Päätetään merkitä kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liite:

- allekirjoitettu Joel Linnainmäen ja Eve Rämön ja 15 muun aloite koronan aiheuttaman jonotilanteen purku matalan kynnyksen mielenterveyspalveluissa

Muutoksenhakuohje: 2.1. Valituskielto

Lisätiedot:

palvelupäällikkö, päihde- ja mielenterveyspalvelut, Hanna Ahokas, p. 040 716 5140,
palvelupäällikkö, psykososiaaliset palvelut, Reetta Voutilainen, p. 040 522 6233
opiskeluhuollon päällikkö, Tanja Tikkanen-Lamminen, p. 040 353 3774

Sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi.